

قانون حفاظت دریا و رودخانه های مرزی از آلودگی با

مواد نفتی، مصوب ۱۳۵۴/۱۱/۱۴

ماده (۱) در اصطلاح این قانون:

منظور از «دریای سرزمینی» دریای ساحلی موضوع ماده ۳ قانون اصلاح قانون تعیین حدود آبهای ساحلی و منطقه نظارت مصوب ۲۲ فروردین ۱۳۳۸ می باشد.

«آلوده کردن» اعم از تخلیه یا نشت نفت یا هر گونه مخلوط نفتی در آبهای مشمول این قانون.

«نفت» اعم است از نفت خام یا تصفیه شده خواه به تنهایی و یا به صورت آمیخته با فضولات و رسوبات آنها.

«مخلوط نفتی» هر گونه مخلوطی است که دارای نفت باشد.

«کشتی» اعم است از هر نوع وسیله نقلیه دریارو و وسایل شناور خواه دارای نیروی محرکه باشند یا به نوعی یدک شود.

«نفتکش» هر گونه کشتی است که قسمت اعظم مخازن بارگیری آن به منظور حمل و نقل مایعات ساخته شده از نفت و در قسمت مزبور بالفعل بار دیگری جز نفت نباشد.

«میل» عبارت است از میل دریایی که معادل ۱۸۵۲ متر می باشد.

«گره دریایی» گره دریایی عبارت است از سرعت حرکت کشتی برحسب میل دریایی در ساعت.

«شدت تخلیه یا نشت محتوی نفتی» یعنی مقدار نفت تخلیه شده برحسب لیتر در ساعت در هر لحظه تقسیم بر سرعت حرکت کشتی برحسب گره دریایی در همان لحظه.

ماده (۲) آلوده کردن رودخانه های مرزی و آبهای داخلی و دریای سرزمینی ایران به نفت یا هر نوع مخلوط نفتی خواه

توسط کشتیها و خواه توسط سکوهاى حفاری یا جزایر مصنوعی (اعم از ثابت و شناور) و خواه توسط لوله ها و

تاسیسات و مخازن نفتی واقع در خشکی یا دریا ممنوع است و مرتکب به حبس

جنحه ای از شش ماه تا دو سال یا پرداخت جزای نقدی از یک میلیون تا ده میلیون ریال یا به هر دو مجازات

محکوم می گردد، در صورتی که آلودگی به واسطه بی مبالاتی یا بی احتیاطی واقع شود مجازات مرتکب حداقل

جزای نقدی مذکور است. نیروی دریایی یا ژاندارمری کشور برحسب مورد به منظور جلب و دستگیری مرتکب و

تنظیم صورتمجلس تشخیص میزان آلودگی در صورتی که وسیله آلوده کننده نفتکش باشد آن را متوقف و در

مورد سایر منابع آلوده کننده از ادامه عملیات آنها جلوگیری به عمل خواهد آورد.

تبصره ۵: تا هنگامی که نحوه جلوگیری از آلودگی خلیج فارس و بحر عمان از طریق معاهدات چندجانبه بین المللی یا توافق های دوجانبه بین دولت ایران و سایر دول ساحلی مناطق مذکور فوق تعیین نشده باشد مقررات این قانون در خلیج فارس تا حد نهایی آبهای روی فلات قاره و در بحر عمان تا فاصله پنجاه میل از خط مبدا دریای سرزمینی لازم الاجرا خواهد بود.

در مناطقی که فلات قاره ایران در خلیج فارس به موجب موافقتنامه هایی با دول دیگر تعیین و تحدید نگردیده است تا زمانی که به ترتیب دیگری بین طرفین توافق نشده باشد اجرای مقررات این قانون محدود به خط منصفی است که کلیه نقاط آن از نزدیکترین نقاط خطوط مبدا دریای سرزمینی ایران و کشور مقابل آن به یک فاصله باشد.

ماده ۳) انواع کشتیهای زیر که در آبها یا بنادر ایران هستند مکلف به تنظیم و نگاهداری دفتری به نام «دفتر ثبت نفت» می باشند.

- الف) کلیه کشتیهای نفتکش به ظرفیت غیرخالص ۱۵۰ تن یا بیشتر.
- ب) کلیه کشتیهای غیرنفتکش به ظرفیت غیرخالص ۴۰۰ تن یا بیشتر.

ماده ۴) وقایع مشروح زیر باید در هر مورد بلافاصله پس از وقوع به طور کامل و برحسب تاریخ، ساعت، نام بندر یا بنادر با طول و عرض جغرافیایی در دفتر ثبت نفت مقرر در ماده بالا درج شود، گزارش مندرج در دفتر مزبور باید همان روز توسط افسر یا افسران مسئول کشتی امضا و عیناً به گواهی فرمانده کشتی برسد:

- الف- آبگیری در مخازن به منظور حفظ توازن و همچنین تخلیه آن با قید:
  - ۱- نام و یا شماره مخازن مورد نظر برحسب نقشه گنجایش کشتی.
  - ۲- نوع مواد نفتی که قبلاً در هر کدام از مخازن مذکور بار بوده است.
  - ۳- مقدار تقریبی نفت مخلوط با آب در مواقع انتقال آن به مخازن گنداب (با حداکثر ده درصد تقریب).

ب- شستشوی مخازن نفت با ذکر:

- ۱- نام و یا شماره مخازن شسته شده.
- ۲- نوع مواد نفتی که قبلاً در هر کدام از مخازن مذکور بار بوده است.

۳- نام یا شماره مخازن گنداب که آب و نفت مخازن اصلی به آنها منتقل گردیده است (در صورتی که آب و نفت مزبور به دریا تخلیه گردد باید ذکر گردد).

ج- ته نشین شدن آب از نفت در مخازن گنداب و تخلیه آب آن به دریا با قید:

۱- نام و یا شماره مخازن گنداب کشتی.

۲- دفعات و ساعات ته نشین شدن آب در مخازن گنداب.

۳- مقدار آب ته نشین شده که به دریا تخلیه شده است.

۴- مقدار تقریبی نفت مانده در مخازن گنداب و نسبت آن به گنجایش کشتی.

د- تخلیه فضولات نفتی از مخازن گنداب و یا از سایر مخازن یا قسمتهای دیگر کشتی با ذکر:

۱- روش تخلیه و محل آن (خواه در ساحل باشد یا دریا).

۲- نام و یا شماره مخازن و یا قسمتهای دیگر.

۳- مقدار و نوع مواد نفتی تخلیه شده.

ه- فرار نفت در اثر بروز حادثه، موارد استثنایی و یا اتفاقی با تعیین:

۱- مقدار تقریبی و نوع مواد نفتی با تقریب ده درصد.

۲- چگونگی فرار نفت و علت آن.

تبصره ۱: در صورت تقاضای اشخاص ذینفع و بدون پرداخت خسارتهای احتمالی، مرجع قضائی با توجه به قراین و امارات، قرار تامین خواسته صادر خواهد کرد.

تبصره ۲: ثبت وقایع در دفتر ثبت نفت به یکی از زبانهای فارسی یا انگلیسی یا فرانسه خواهد بود.

تبصره ۳: هر دفتر ثبت نفت تا مدت شش ماه پس از ثبت آخرین واقعه در آن باید در کشتی نگهداری شود و پس از آن به سازمان بنادر و کشتیرانی ایران ارسال گردد که حداقل مدت شش سال در آن سازمان نگهداری شود.

تبصره ۴: پاک نمودن هرگونه اشتباه از دفتر ثبت نفت ممنوع است و اشتباه باید طوری خط زده شود که خوانا باشد و صحیح آن دوباره نوشته شود.

ماده ۵) مامورین سازمان بنادر و کشتیرانی می توانند تا زمانی که هر کشتی یا نفتکش اعم از ایرانی و خارجی در آبها و یا بنادر ایران است دفتر ثبت نفت را بازرسی کنند و از وارده های دفاتر مزبور رونوشت بگیرند. رونوشت باید

به امضای افسر مسئول و فرمانده کشتی برسد. همچنین مامورین مزبور می توانند از افسر مسئول یا فرمانده کشتی تحقیقات لازم به عمل آورده و در صورت لزوم از محموله نفتی نمونه برداری کنند. در نقاطی که سازمان بنادر و کشتیرانی اداره یا دفتر یا نمایندگی ندارد سایر مقامات مذکور در ماده یازده به ترتیب فوق عمل خواهند نمود. رونوشتی که بدین ترتیب تهیه می شود از لحاظ قانونی معتبر شناخته خواهد شد.

ماده ۶) مجازات های مقرر در ماده ۲ در موارد زیر اعمال نخواهد شد:

الف- موارد استثنایی آلودگی که بخاطر رفع خطر از کشتی و یا نجات جان اشخاص ضروری و غیرقابل اجتناب تشخیص داده شود مشروط بر آنکه اولاً میزان آلودگی با خطری که کشتی و یا سرنشینان را تهدید می کرده است متناسب باشد و ثانیاً پس از وقوع اقدامات فوری به منظور جلوگیری و رفع آثار آن صورت گرفته باشد.

ب- آلودگی غیرعمدی که در نتیجه نشتی پیش بینی نشده یا معلول خرابی اتفاقی کشتی و یا خطوط لوله و یا تاسیسات باشد مشروط بر آنکه پس از وقوع اقدامات فوری به منظور جلوگیری و رفع آثار آن صورت گرفته باشد.

تبصره ۵: در کلیه موارد مذکور در بالا مسئولین مکلف خواهند بود که جریان امر را فوراً به مقامات صلاحیتدار نزدیکترین بندر ایران اطلاع دهند در غیر اینصورت متخلفین به حداقل مجازات مذکور در ماده دو محکوم خواهند شد.

ج- در مورد تخلیه یا نشت از کشتیهای غیرنفتکش در حال حرکت در صورت احراز کلیه شرایط زیر:

۱- شدت تخلیه یا نشت محتوی نفتی از شصت لیتر نفت در هر میل دریایی تجاوز نکند.

۲- نسبت نفت موجود در مخلوط نفتی از یک در ده هزار تجاوز نکند.

۳- تخلیه یا نشت در فاصله حداقل ۱۲ میلی از نزدیکترین نقطه دریای ساحلی ایران صورت گیرد.

د- در مورد تخلیه یا نشت از نفتکشهای در حال حرکت در صورت احراز کلیه شرایط زیر:

۱- شدت تخلیه یا نشت محتوی نفتی از شصت لیتر نفت در هر میل دریایی تجاوز نکند.

۲- مقدار کل نفت مخلوط با آب توازن تخلیه شده از نفتکش از یک سی هزارم ظرفیت بارگیری آن تجاوز نکند.

۳- فاصله نفتکش از نزدیکترین نقطه ساحل ایران بیش از پنجاه میل باشد.

تبصره ۵: تخلیه یا نشت از قسمت تحتانی موتورخانه، تلمبه خانه نفتکش تابع حکم مقرر در بند ج این ماده خواهد بود.

ه- در مورد تخلیه آب توازن از مخزن نفتکش در صورتیکه پس از حمل آخرین محموله بطوری پاک شده باشد که مواد تخلیه شده از آن به فرض متوقف بودن نفتکش در آب تمیز و آرام در روزی که هوا صاف باشد اثر مشهودی از نفت و فضولات آن بر سطح یا زیر آب یا سواحل مجاور باقی نگذارد. در صورتیکه کشتی مجهز به دستگاه واریسی باشد باید قبلاً با اندازه گیری یا آزمایش آب توازن معلوم شود که نسبت نفت موجود در آن از ۱۵ قسمت در میلیون تجاوز نکند.

و - در مورد تخلیه یا نشست از لوله ها، سکوه‌های حفاری، جزایر مصنوعی، مخازن یا سایر تاسیسات در نتیجه قوه قهریه (فرس ماژور) مشروط به آنکه قبلاً کلیه اقدامات احتیاطی انجام شده و پس از وقوع هم اقدامات فوری به منظور جلوگیری و رفع آثار آن صورت گرفته باشد.

ماده ۷) مسئولین پیش بینی شده در این قانون مکلفند دستوراتی را که از طرف مقامات صلاحیتدار به منظور جلوگیری از آلودگی صادر و به آنان ابلاغ می شود و به موقع اجرا بگذارند. مسئولینی که از اجرای دستورات کتبی مقامات مزبور خودداری ورزند و نیز مسئولین کشتی که تکلیف راجع به نگهداری دفتر ثبت مقرر در ماده ۱۳ این قانون را انجام ندهند و یا مطالب نادرست و خلاف واقع در آن ثبت کنند به حداقل مجازات مقرر در ماده دو این قانون محکوم خواهند شد.

ماده ۸) سازمان بنادر و کشتیرانی می تواند اقدامات لازم را جهت پیشگیری و جلوگیری از سرایت آلودگی در موارد سوانح و اتفاقاتی که موجب آلودگی دریا بشود یا بنحوی خطر وقوع آلودگی را فراهم آورد که سلامت آبهای مقرر در ماده دو این قانون را مورد تهدید قراردهد به عمل آورد. سازمان مزبور می تواند در بنادر و اسکله ها یی که مقتضی بداند تسهیلات و تاسیسات لازم را به منظور تخلیه آب توازن و فضولات نفتی از کشتیها ایجاد و اداره نماید. کارمزد استفاده از تاسیسات به موجب آئین نامه ای که از طرف سازمان بنادر و کشتیرانی و شرکت ملی نفت ایران تهیه می شود، تعیین خواهد شد.

ماده ۹) سازمان بنادر و کشتیرانی می تواند از طریق شرکت ملی نفت ایران شرکتهای نفتی را که در دریای ساحلی و فلات قاره ایران به اکتشاف و تولید و حمل و نقل صدور نفت اشتغال دارند مکلف کند تا ظرف مدت مناسبی در بنادر صادراتی نفت ایران به ایجاد تاسیسات و تسهیلات مذکور در ماده قبل اقدام نمایند. در هر حال

شرکت های مذکور مکلفند که در جریان اداره عملیات خود مقررات و نظاماتی را که برای حفظ دریا از آلودگی توسط دولت اعلام می شود رعایت نمایند.

تبصره ۵: در نقاطی که تاسیسات و تسهیلات مذکور در این ماده و ماده قبل ایجاد گردیده یا خواهد گردید کشتیهایی که قصد تخلیه آب توازن آلوده به نفت و فضولات نفتی خود را داشته باشند ملزم به استفاده از این تاسیسات خواهند بود و شرکت ملی نفت ایران مکلف است ترتیب اداره تاسیسات و تسهیلات مذکور را در بنادر صادراتی نفت ایران فراهم آورد.

ماده ۱۰) کشتیهای مشمول این قانون ملزم خواهند بود که در حین ورود به دریای ساحلی ایران در مقابل خسارات احتمالی ناشی از آلوده کردن دریا بیمه شده باشند. کشتیهایی که بیمه نشده باشند باید حامل تعهدنامه مالی جهت جبران خسارات باشند. شرایط بیمه نامه یا تعهد نامه مالی و تعیین حداقل و اکثر مبلغ هر یک به موجب آئین نامه ای خواهد بود که به تصویب هیات وزیران می رسد.

ماده ۱۱) مقام صلاحیتدار برای اجرای این قانون از طرف وزارت راه و ترابری، سازمان بنادر و کشتیرانی می باشد. نیروهای دریایی و هوایی و اداره کل هواپیمایی کشوری ایران و شرکت ملی نفت ایران و سازمان حفاظت محیط زیست و ژاندارمری کشور مکلفند همکاری لازم را با سازمان بنادر و کشتیرانی بنمایند.

ماده ۱۲) مامورین سازمان بنادر و کشتیرانی که از طرف سازمان مزبور مامور کشف و تعقیب جرائم در این قانون می شوند در صورتی که وظایف ضابطین دادگستری را در کلاس مخصوص زیر نظر دادستان شهرستان تعلیم گرفته و موفق به دریافت گواهی لازم از دادستان شده باشند از لحاظ اجرای این قانون در حدود وظایف قانونی خود در ردیف ضابطین دادگستری محسوب می شوند. رسیدگی به جرائم مندرج در این قانون تا زمانی که دادگاههای اختصاصی مقرر در قانون دریایی ایران تشکیل نگردیده در صلاحیت دادگاه جنحه خواهد بود.

ماده ۱۳) در صورتی که تخلف از مقررات این قانون موجب توجه هرگونه خسارتی به بندرها و دریابارها (پلاژها) یا سایر تاسیسات ساحلی ایران بشود و یا خسارتی به آبریزان و منابع طبیعی وارد آورد دادگاه مسئولین را به پرداخت خسارات وارده نیز محکوم خواهد نمود.

ماده ۱۴) مسئولین آلودگی مکلفند کلیه هزینه هایی را که از طرف مقامات صلاحیت دار و یا به دستور آنان و توسط عاملین دیگر به منظور محدود کردن آثار آلودگی و رفع آن و پایش زیست محیطی به عمل بیاید بپردازند. بطور کلی مقامات مزبور و سازمانها و عاملین وابسته به آنها در مقابل خدماتی که به منظور فوق انجام میدهند مستحق دریافت کارمزد مناسب خواهند بود.

ماده ۱۵) سازمان بنادر و کشتیرانی می تواند در صورت لزوم تامین خواسته را معادل خسارت وارده از مراجع قضایی صالحه طبق مقررات آیین دادرسی کیفری درخواست نماید.

ماده ۱۶) دولت مکلف است که به منظور حفاظت آبهای موضوع این قانون از آلودگی نسبت به همکاری و تشریک مساعی با دولتهای ذینفع اقدام و موافقتنامه هایی را که در این خصوص لازم می داند تنظیم و اجرا نماید.

ماده ۱۷) مدت مرور زمان دعوی خسارت موضع ماده ۱۳ این قانون شش سال از تاریخ وقوع خسارت خواهد بود.

ماده ۱۸) هرگونه بررسی شرایط اقلیمی و بومی (اکولوژیک) دریایی و همچنین جلوگیری از آلودگی آبهای موضوع ماده ۲ به غیر از موارد مذکور در این قانون کماکان به عهده سازمان حفاظت محیط زیست می باشد.

ماده ۱۹) وزارت راه و ترابری و وزارت دادگستری موظف به اجرای قانون می باشند. آئین نامه های مربوط به این قانون را سازمان بنادر و کشتیرانی با مشارکت سازمان حفاظت محیط زیست و شرکت ملی نفت ایران تهیه خواهد کرد.

آیین نامه های مزبور پس از تصویب هیات وزیران به موقع اجرا گذارده خواهد شد.